

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	19 GORFFENNAF 2018
TEITL	TREFNIADAU SGORIO RISGIAU A LEFEL SICRWYDD ARCHWILIADAU
PWRPAS YR ADRODDIAD	ADDASU FFURF ADRODDIADAU ARCHWILIADAU MEWNOL
AWDUR	LUNED FÔN JONES - RHEOLWR ARCHWILIO
GWEITHREDIAD	ER GWYBODAETH

---

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Ar 22 Mehefin 2017, cyflwynodd yr Uwch Reolwr Refeniw a Risg adroddiad ar y gyfundrefn newydd ar gyfer sgorio risgiau'r Cyngor i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu. Roedd y gyfundrefn hon yn ffrwyth llafur gwaith Is-Grŵp o'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu.
- 1.2 Mynegir yn yr adroddiad *“yn unol ag egwyddorion Ffordd Gwynedd, mae angen i'r drefn sgorio edrych ar y risgiau i'r Cyngor o safbwynt pobl Gwynedd. Mae hefyd angen i'r system fod ddigon hyblyg fel bod modd ei ddefnyddio ar draws y Cyngor – ac ar gyfer risgiau llywodraethu – tra ar yr un pryd yn aros yn ystyrlon.”*

2. ADRODDIADAU ARCHWILIO MEWNOL

2.1 Mae fersiwn ddiweddaraf Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus yn diffinio bwriad Archwilio Mewnol fel “*gwella a diogelu gwerth sefydliadol drwy ddarparu sicrwydd ar sail risg ac amcanion, cyngor a mewnwelediad.*”. I’r perwyl hynny, i fod ar eu mwyaf effeithiol, mae angen i ddulliau Archwilio Mewnol adlewyrchu’r dull mae’r Awdurdod wedi ei fabwysiadu i asesu a mesur ei risgiau.

2.2 Rhoddir ystyriaeth i ddau ffactor wrth sgorio maint y risgiau yma sef:

- **Effaith** – y digwyddiad petai’r risg yn cael ei wireddu
- **Tebygolrwydd** y risg o gael ei wireddu

2.3 Caiff “Effaith” ei sgorio o 1 i 5 gan ddefnyddio’r diffiniadau yn y tabl isod:

Sgôr	Effaith	Diffiniad
5	Catastroffig	Effaith catastroffig ar unrhyw drigolyn (e.e. colli bywyd) neu effaith dinistriol ar fywyd neu les nifer fawr o drigolion.
4	Dinistriol	Effaith dinistriol ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. lle byddai ansawdd bywyd neu les rhywun yn cael ei effeithio i’r graddau fod anghenion dwys ganddynt am gymorth i’w galluogi i fyw eu bywydau) neu sylweddol iawn ar nifer fawr o drigolion.
3	Sylweddol iawn	Effaith sylweddol iawn ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. effaith yn golygu y byddai ansawdd ei bywyd neu les yn sylweddol is na’r hyn y byddem yn ei ddisgwyl i un o drigolion Gwynedd) neu arwyddocaol ar nifer fawr o drigolion.
2	Arwyddocaol	Effaith arwyddocaol ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. effaith ar fywyd neu les ond yn disgyn o fewn amrediad disgwyliadwy bywyd dydd i ddydd) neu weladwy ar nifer fawr o drigolion.
1	Gweladwy	Effaith gweladwy ar fywyd neu les rai trigolion (e.e. effaith yn weladwy ond ddim yn effaith arwyddocaol i’w lles) neu ymylol ar nifer fawr o drigolion.

2.4 Caiff “Tebygolrwydd” ei sgorio o “A” i “D” gan ddefnyddio’r diffiniadau yn y tabl isod:

Sgôr	Tebygolrwydd	Diffiniad
5	Digwydd rŵan	Mae’r effaith i’w weld rŵan (h.y. mae o’n digwydd/potensial cryf i ddigwydd)
4	Tebygol iawn	Tebygol iawn y bydd yn amlygu ei hun yn y dyfodol gweladwy
3	Tebygol	Siawns y gallai ddigwydd, ond efallai ddim
2	Annhebygol	Tebygolrwydd iddo ddigwydd yn isel - ond dal yno
1	Annhebygol iawn	Annhebygol iawn o ddigwydd

2.5 Yna, bydd y Gwasanaeth Archwilio yn llusoi y sgôr “Effaith” a’r sgôr “Tebygolrwydd” gyda’i gilydd i roi sgôr risg cyfredol ar y risgiau a adnabyddir i’w lliniaru a bydd y nifer o risgiau yn cael eu cofnodi yn y blwch sydd yn gyfatebol i’w sgôr risg fel y dengys y tabl isod:

		Effaith				
		Catastroffig 5	Dinistriol 4	Sylweddol lawn 3	Arwyddocaol 2	Gweladwy 1
Tebygolrwydd	Digwydd rŵan 5	25	20	15	10	5
	Tebygol lawn 4	20	16	12	8	4
	Tebygol 3	15	12	9	6	3
	Annhebygol 2	10	8	6	4	2
	Annhebygol lawn 1	5	4	3	2	1

2.6 Bydd y sgôr risg cyfredol yn syrthio i un o bedwar categori risg sef:

LEFEL RISG	SGOR
UCHEL IAWN	20 - 25
UCHEL	12 - 16
CANOLIG	6 - 10
ISEL	1 - 5

Bydd y sgôr risg a ddarperir yn seiliedig ar farn yr Archwiliwr mewn ymgynghoriad â'r Arweinydd Archwilio perthnasol a'r Rheolwr Archwilio. Bydd niferoedd y risgiau sydd yn syrthio i bob categori yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu tra bydd y matrices risg cyfredol yn cael ei ddarparu i sylw'r swyddogion perthnasol.

2.7 Yn 2017/18, sefydlwyd trefniadau newydd ar gyfer archwiliadau dilyniant, ble y bu i pob cam gweithredu cytunedig a ddaethpwyd i gytundeb arnynt yn 2016/17 dderbyn sylw trwy ofyn i'r uned/gwasanaeth/sefydliad anfon tystiolaeth i brofi gweithrediad. Byddai defnyddio'r matrices uchod yn golygu y gellid adrodd ymhellach ar ddilyniant a gynhelir yn 2019/20 trwy adrodd ar y camau gweithredu yn unol â'r sgôr risg.

2.8 Yn hanesyddol, rhoddwyd categori barn ar archwiliadau yn amrywio o gategori barn "A" i "Ch".

2.9 Erbyn hyn, tybir y buasai yn fwy priodol i ddarparu lefel sicrwydd ar gyfer pob archwiliad. Bydd y lefel sicrwydd a ddarperir yn seiliedig ar werthusiad o'r amgylchedd reolaeth fewnol ac ar y nifer o risgiau a adnabuwyd ynghyd â'u sgôr risg.

- 2.10 Bydd lefelau sicrwydd cyffredinol archwiliadau yn syrthio i un o bedwar categori fel y dengys y tabl isod

UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gyllir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.
CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.
DIM SICRWYDD	Ystyrir bod y rheolaethau mewn lle yn annigonol gyda methiant i gyflawni amcanion.

3. ARGYMHELLIAD

- 3.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu dderbyn yr adroddiad hwn ynghyd â sylwebu ar y trefniant arfaethedig o ddarparu lefel sicrwydd archwiliadau.